

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس دوره‌ی متوسطه اول و

دوم در شهرستان جهرم

Pathology and Modeling of Teaching Problems of English Language Teachers in Junior and Senior Schools in Jahrom City

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۰۶/۱۰؛ تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۱۹

M Souzandehfar (Ph.D)

M.S. Kenevisi (Ph.D)

Abstract: The purpose of this research was to diagnose and model the teaching problems of English language teachers in junior and senior high schools in Jahrom city. For this purpose, a teacher training course (TTC) was held for 12 sessions for about 35 English language teachers, to improve the quality of English language education, and also provide them with opportunities to share their experiences regarding teaching and learning English and exchange opinions about problems of teaching this language. After completing the teacher training course, 10 English language classes were observed, and short interviews were conducted with the teachers. After collecting and analyzing the data, using the qualitative coding method of Corbin and Strauss (2008), a model of English language teaching problems was presented. In this model, the problems of teaching and learning English in Jahrom schools were divided into two main groups: individual problems (related to students and teachers) and environmental problems. Also, the bar graph of the frequency of teachers' reference to each type of problem showed that among individual problems, those related to students' knowledge level had the highest frequency. Also among environmental problems, the highest frequency belonged to the problems related to the educational system.

Keywords: teaching problems, English language, junior and senior high schools, Jahrom city

مرضیه سوزنده فر^۱محمدصادق کنویسی^۲

چکیده: هدف از مقاله حاضر، آسیب‌شناسی و مدل‌سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس دوره متوسطه در شهرستان جهرم بود. به این منظور برای ۳۵ نفر از معلمان، یک دوره تربیت معلم (TTC) برگزار شد تا ضمن ارتقای کیفیت آموزش، معلمان بتوانند تجربیات خود را به اشتراک گذاشته و در مورد معضلات و موانع موجود تبادل نظر کنند. همچنین، ۱۰ کلاس درس زبان انگلیسی مورد مشاهده قرار گرفت و از معلمان این کلاس‌ها مصاحبه بعمل آمد. پس از جمع‌آوری و آنالیز داده‌ها، با استفاده از روش کیفی کدگذاری کوربین و استراوس (۲۰۰۸)، مدلی از مشکلات تدریس زبان انگلیسی ارائه گردید. در این مدل، مشکلات آموزش و یادگیری به دو گروه اصلی مشکلات فردی و محیطی تقسیم گردید. همچنین نمودار میله‌ای بسامد هر یک از انواع مشکلات نشان داد که معضلات مربوط به سطح دانش زبان‌آموزان و سیستم آموزشی بالاترین بسامد را به خود اختصاص دادند.

کلیدواژه‌ها: مشکلات تدریس، زبان انگلیسی، مدارس دوره متوسطه اول و دوم، شهرستان جهرم

۱. استادیار گروه مطالعات ترجمه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه جهرم. (نویسنده مسئول)

souzandeh@Jahromu.Ac.Ir

۲. استادیار گروه مطالعات ترجمه زبان انگلیسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه جهرم.

ms.Kenevisi@Jahromu.Ac.Ir

۱. مقدمه

یادگیری و آموزش زبان انگلیسی در ایران همواره یکی از چالش برانگیزترین مسائل در وزارت آموزش و پرورش بوده است. یکی از دلایل مهم این چالش این است که از یکسو، بر اساس نظریه سپیر و وورف^۱، یادگیری زبان انگلیسی عمدتاً با یادگیری فرهنگ آن همراه بوده است. از سوی دیگر، پس از انقلاب به دلیل استیلای جریان غالب آموزش زبان انگلیسی موسوم به رویکرد لیبرالی - که حامی بهره‌گیری صرف از فرهنگ مقصد و مخالف بهره‌گیری از فرهنگ مبدا است - همواره حساسیت خاصی را در بین برنامه‌ریزان درسی زبان انگلیسی در نظام آموزش و پرورش ایران ایجاد کرده است (داوری و ایرانمهر، ۱۳۹۹؛ علوی‌مقدم و افراسیابی، ۱۴۰۰).

اگرچه در سال‌های اخیر، کیفیت آموزش زبان انگلیسی در مدارس ایران، تا حدی بهبود یافته است، ولی همچنان فاصله زیادی بین وضعیت فعلی دانش‌زبانی دانش‌آموزان و سطح مطلوب و مدنظر وجود دارد؛ رشد قارچ‌گونه آموزشگاه‌های زبان انگلیسی در سراسر کشور گواهی بر این معضل می‌باشد (عطایی، بابایی، موسوی، ۱۳۹۳). عوامل زیادی در پیدایش وضعیت کنونی دخیل می‌باشند که از جمله می‌توان به روش‌های سنتی تدریس، کیفیت پایین کتب درسی، آموزش زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان خارجی و نه زبان دوم در ایران، نوع نگرش نظام آموزشی به زبان انگلیسی و مهم‌تر از همه سن شروع یادگیری زبان انگلیسی، اشاره کرد (راستی و نوحی جدسی، ۱۴۰۰). بعنوان مثال، لینبرگ (۱۹۶۷)^۲ در نظریه خود، یک دوره زمانی، موسوم به دوره بحرانی یا زمان مطلوب را بهترین زمان برای یادگیری محاوره زبان و مخصوصاً آواشناسی، واج‌شناسی و تلفظ می‌داند. در واقع، در پایان این دوره (۱۲ تا ۱۴ سالگی)، فرایند یکسوشدگی و تخصیص پذیری به پایان می‌رسد و فراگیری کامل زبان از آن پس به امری بس دشوار و تقریباً غیرممکن تبدیل می‌شود. همچنین، نتایج پژوهش‌های برجسته در این زمینه (اسکول، ۲۰۰۳؛ جانستون، ۲۰۰۲؛ آبلوکانتس، ۲۰۰۶) نشان می‌دهد که زمان مطلوب برای یادگیری زبان دوم، سنین بین ۴ تا ۱۰ سالگی است. این در حالیست که در نظام آموزشی رسمی ایران، آموزش زبان انگلیسی از سن

-
1. Sapir And Whorf
 2. Lenneberg (1967)
 3. Scovel (2000)
 4. Johnstone (2002)
 5. Abello-Contesse (2006)

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...

۱۴ سالگی آغاز می شود که در حقیقت پایان دوره مطلوب است و می تواند آثار منفی در فرایند یادگیری و آموزش زبان خارجی داشته باشد. لذا آسیب شناسی و بررسی همه جانبه عوامل موثر در کاهش کیفیت تدریس معلمان زبان انگلیسی در مدارس ایران از یکسو و ارائه راهکارهای عملی به هدف رفع موانع و ارتقاء کیفیت آموزشی از سوی دیگر، از اولویت های پژوهشگران در حوزه آموزش زبان انگلیسی می باشد.

تا کنون مطالعاتی اندک و غالباً بصورت پراکنده در زمینه آسیب شناسی و بررسی مسائل و مشکلات معلمان زبان انگلیسی در مدارس کشور انجام شده است. برای مثال، راستی و روحی جدسی (۱۴۰۰) با اتخاذ رویکردی کلی و دربرگیرنده به مفهوم سیاستگذاری آموزش زبان های خارجی در محیط ایران، به بررسی میزان و ماهیت هم خوانی کتب تازه تالیف زبان انگلیسی در مقطع متوسطه اول^۱ و متوسطه دوم^۲ با اصول مطرح در برنامه درسی ملی و اسناد مرتبط با آن پرداختند. نتایج تحقیق مبین این نکته بود که، به رغم تلاش مؤلفان در گنجانیدن بسیاری از اصول فرضیات رویکرد ارتباطی و تأکید برنامه درسی ملی در کتب، پیاده سازی و به کارگیری آنها سختی زیادی با یافته های تحقیقات آموزش زبان و نظرات متخصصان امر ندارد. مضافاً اینکه اصول مهم دیگری هم هستند که یا به کل نادیده انگاشته شده اند و یا توجه مقتضی بدانها صورت نگرفته است.

نتایج یکی دیگر از مطالعات (مقصودی، ۱۳۹۹) که با هدف بررسی میزان موفقیت یا عدم موفقیت آموزش و پرورش ایران در آموزش زبان انگلیسی به دانش آموزان مقاطع متوسطه اول و دوم، انجام گرفت، نشان داد، عواملی مانند ایرانیزه کردن افراطی مطالب کتب درسی، تأخیر در شروع آموزش، بی توجهی به پدیده دوزبانگی، مجرب نبودن برخی معلمان، کمبود تناسب بین زمان آموزش و حجم کتب زبان انگلیسی، و عدم برخورداری دوره های آموزشی ضمن خدمت معلمان از کیفیت و کمیت لازم، علل اصلی ناکارآمدی در آموزش زبان انگلیسی در کشور قلمداد می شوند. خیرآبادی و علوی مقدم (۱۳۹۸) در پژوهش خود، به فهرستی از مهم ترین چالش ها و فرصت های فراروی آموزش دست یافتند که از مهمترین آنها می توان به رویکرد سنتی به آموزش زبان، ناکارآمدی کتاب های درسی و مواد آموزشی، کاستی های دوره های تربیت معلم و کمبود

دبیران مجرب و باانگیزه، فقدان سیاست‌گذاری کلان، عدم تعیین چشم‌انداز آموزشی، و کمبود زمان تدریس درس زبان انگلیسی در نظام رسمی آموزش کشور، اشاره کرد. در همین راستا، طی دو مطالعه مشابه (طباطبایی و پوراکبری، ۱۳۹۰؛ عباسی، احمدی و لطفی، ۱۳۸۸) که در دبیرستان‌های اصفهان صورت گرفت، محققان دریافتند عوامل مختلفی، از جمله عدم استفاده معلمان از وسایل کمک‌آموزشی در حین تدریس، و عدم تجهیز کتابخانه‌های مدارس برای خدمت به فراگیران، در کاهش سطح کیفی آموزش زبان انگلیسی دخیل هستند. علاوه بر آن، مشخص شد کلاس‌های درس از نظر امکانات و شرایط فیزیکی ضعیف است، معلمان به زبان انگلیسی تدریس نمی‌کنند، کتاب‌های درسی انگلیسی برای سطح مهارت دانش‌آموزان مناسب نیست و وزارت آموزش و پرورش از معلمان زحمت‌کش تجلیل نمی‌کند. همچنین یافته‌ها نشان داد، نقش عوامل فرهنگی اجتماعی، فردی و آموزشی بیش از سطح متوسط است و عوامل نظام آوایی، واژگان زبان فارسی و دستور زبان فارسی تأثیر چندانی در مشکلات یاددهی یادگیری درس زبان انگلیسی در دوره متوسطه نداشته است.

۲. بیان مساله و چارچوب نظری

با توجه به مطالعات اندک و پراکنده در حوزه آسیب‌شناسی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی در مدارس متوسطه در سطح کشور که در بالا بدان اشاره شد، می‌توان دریافت که معضلات متعددی در حوزه تدریس این زبان وجود دارد. لیکن هر یک از مطالعات فوق را می‌توان بعنوان قطعاتی از یک پازل دانست که به تنهایی جامعیت لازم را در خصوص ارائه تصویری روشن از وضعیت موجود، دارا نمی‌باشد. لذا ارائه یک مدل واحد که بتواند تمام موانع موجود بر سر راه آموزش زبان انگلیسی در مدارس را به تصویر بکشد و بعنوان یک نقشه راه برای گام‌های بعدی در جهت رفع مشکلات، مورد استفاده قرار گیرد، امری ضروری می‌نماید. از سوی دیگر، با عنایت به این موضوع که تاکنون مسائل و مشکلات معلمان زبان انگلیسی در مدارس متوسطه اول و دوم شهرستان جهرم بطور علمی و تخصصی مورد بررسی و آسیب‌شناسی قرار نگرفته است، تحقیق حاضر برای نخستین بار با ایجاد ارتباط بین تخصص دانشگاهیان و جامعه واقعی و ملموس مدارس متوسطه در خارج از دانشگاه، با هدف بررسی مسائل و مشکلات معلمان این شهرستان به منظور ارائه مدلی جامع با استفاده از رویکرد تحقیقاتی کیفی نظریه پایه (کوربین و استراوس،

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...

۲۰۰۸)، اجرا گردید. امید است مدل جامع حاصل از تحقیق حاضر بتواند برای دبیران زبان انگلیسی و به ویژه برنامه‌ریزان و کارگزاران تدریس این زبان در مدارس شهرستان جهرم و حتی مدارس کل کشور، مفید واقع شود.

بطور خاص، در تحقیق حاضر سعی شد تا به پرسش‌های زیر پاسخ داده شود:

۱. انواع مختلف معضلات و مشکلات معلمان زبان انگلیسی دوره متوسطه اول و دوم شهرستان جهرم شامل چه مواردی می‌باشد؟

۲. کدامیک از مشکلات بر سر راه معلمان زبان انگلیسی دوره متوسطه اول و دوم شهرستان جهرم بیشترین سهم را نسبت به سایر مشکلات دارا می‌باشند؟

۳. روش پژوهش

۳.۱. طرح کلی

روش پژوهش حاضر، یک روش کیفی بود که بطور منظم در تحقیقات آموزشی و اجتماعی مورد استفاده قرار می‌گیرد. این روش تحلیل موضوعی نام دارد که برای آسیب‌شناسی معضلات تدریس معلمان زبان، داده‌های خام مربوطه را بر اساس چهار معیار تناسب، درک، کلیت و کنترل، شناسایی و جمع‌آوری می‌کند و بصورت استقرایی، الگویی مشتق شده از آسیب‌ها و مشکلات پدیده محلی تدریس در آموزش و پرورش را نشان می‌دهد (کوربین و استراوس^۱، ۲۰۰۸).

۳.۲. جامعه آماری

شرکت‌کنندگان در پژوهش حاضر شامل تعداد ۳۵ نفر (۲۷ نفر خانم و ۸ نفر آقا) از معلمان زبان انگلیسی دوره متوسطه اول و دوم شهرستان جهرم بودند که به مدت ۱۲ جلسه (۲۴ ساعت)، در دوره تربیت معلم شرکت کردند. لازم به ذکر است انتخاب این ۳۵ نفر در اختیار محققان نبود بلکه توسط آموزش و پرورش شهرستان جهرم جهت گذراندن دوره تربیت مدرس معرفی شدند. از تعداد کل معلمان، ۲۲ نفر دارای مدرک کارشناسی (۱۳ نفر آموزش زبان انگلیسی، ۶ نفر ادبیات انگلیسی، و ۳ نفر مترجمی زبان انگلیسی)، ۱۱ نفر دارای مدرک کارشناسی ارشد (۸ نفر آموزش زبان انگلیسی و ۳ نفر ادبیات انگلیسی)، و ۲ نفر هم دارای مدرک دکترای آموزش زبان انگلیسی بودند. همچنین معلمان بین ۳ تا ۱۸ سال سابقه خدمت داشتند. لازم به ذکر است در بین این

معلمین، تعدادی به تدریس زبان انگلیسی در بخش‌های دیگر این شهرستان از جمله خفر، قطب آباد، سیمکان و کردیان مشغول بودند.

پس از اتمام دوره تربیت معلم، بطور تصادفی از ۱۰ مدرسه (۵ مدرسه متوسطه اول و ۵ مدرسه متوسطه دوم) بازدید بعمل آمد تا محققان حاضر بتوانند از نزدیک و بطور ملموس‌تری از شرایط و مشکلات تدریس معلمان آگاهی یابند. از ۵ مدرسه متوسطه اول، ۳ مدرسه دخترانه و ۲ مدرسه پسرانه بود. همچنین از ۵ مدرسه متوسطه دوم، ۲ مدرسه دخترانه و ۳ مدرسه پسرانه بود.

۳.۳. ابزارهای پژوهش

داده‌های مرتبط با مسائل و مشکلات تدریس معلمین، با استفاده از ۴ ابزار پرسشنامه، مصاحبه، مشاهده و یادداشت‌های میدانی، جمع‌آوری گردید.

۳.۳.۱. پرسشنامه

در پرسشنامه (پیوست الف)، معلمان می‌بایست به صورت مکتوب و تشریحی به سوالاتی که بصورت باز طراحی شده بودند پاسخ می‌دادند. پرسشنامه شامل دو سوال اصلی می‌شد که در سوال اول می‌بایست بطور خاص به مهمترین مشکل بر سر راه تدریس درس زبان انگلیسی در کلاس و مدرسه‌ای که در آن تدریس می‌کردند، اشاره می‌شد، و در سوال دوم می‌بایست بطور کلی به انواع معضلات تدریس درس زبان انگلیسی چه در مدرسه خود و چه در خارج از مدرسه می‌پرداختند. جهت افزایش روایی پرسشنامه، سوالات به زبان فارسی طرح گردید تا کاملاً برای پاسخ دهندگان قابل درک باشد. همچنین قبل از پاسخ به سوالات، محقق حاضر توضیح کوتاهی در مورد هر یک از سوالات و نحوه پاسخگویی به آنها داد. جهت سنجش پایایی سوالات، سه متخصص، از جمله محققین حاضر، سوالات را بدقت مطالعه کردند و پس از بیان نظرات خود، به یک اجماع عمومی رسیدند.

۳.۳.۲. مصاحبه

در بازدید حضوری، محقق از مدارس شهرستان، قبل و یا بعد از بازدید از کلاس معلم، مصاحبه کوتاهی در خصوص اوضاع، شرایط و مشکلات احتمالی انجام می‌داد. سوالات مصاحبه (پیوست ب) بصورت نیمه‌ساختاریافته طراحی گردید. این سوالات باز بود، به‌گونه‌ای که در آن اجازه پرداختن به ایده‌های جدید داده می‌شد تا در طول مصاحبه بعنوان یک نتیجه از آنچه مصاحبه‌شونده

آسیب‌شناسی و مدل‌سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ... می‌گوید به ارمغان آورد. مصاحبه شامل چهار سوال نسبتاً کلی بود که در طول مدت ده دقیقه از معلمان پرسیده شد. روایی و پایایی سوالات مصاحبه، به روش سوالات پرسشنامه تعیین گردید.

۳,۳,۳. مشاهده

مشاهده کلاس‌ها بصورت ناظر غیرشرکت‌کننده^۱ بعنوان سومین ابزار جمع‌آوری داده‌ها مورد استفاده قرار گرفت. قبل از مشاهده هر کلاس، ابتدا با مدرسه و معلم مورد نظر هماهنگی‌های لازم صورت می‌گرفت و سپس محقق بمدت ۳۰ دقیقه از ابتدای کلاس معلم را مورد مشاهده قرار می‌داد. در طول مشاهده، محقق موارد مهم را بصورت یادداشت‌های میدانی ثبت کرد.

۳,۳,۴. یادداشت‌های میدانی

در طول جلسات تدریس دوره تربیت معلم و همچنین در حین مشاهده کلاس‌ها، از یادداشت‌های میدانی جهت ثبت نکات مرتبط با معضلات و مشکلات معلمان در آموزش و یادگیری زبان، مورد استفاده قرار گرفت.

۳,۴. روش جمع‌آوری داده‌ها

به منظور افزایش اعتبار نتایج مطالعه، داده‌ها از چند منبع مختلف و با روش‌های متفاوت^۲ جمع‌آوری شد. بخشی از داده‌ها در طول دوره تربیت معلم و در نتیجه بحث‌ها و تبادل نظر شفاهی معلمان در خصوص مشکلات تدریس زبان انگلیسی، جمع‌آوری گردید. در طی این جلسات محققین حاضر از معلمان خواستند تا تجارب خود را در خصوص روش‌های تدریس و مسائل و مشکلات موجود در این حوزه با سایر معلمان به اشتراک بگذارند که این عمل بسیار مورد استقبال سایر معلمان قرار گرفت. در طول این مباحث محققین حاضر با استفاده از یادداشت‌های میدانی به ثبت نکات مرتبط با مشکلات و معضلات معلمان پرداختند.

در مرحله دوم جمع‌آوری داده‌ها، در آخرین جلسه تربیت معلم، پرسشنامه‌ای (پیوست الف) در خصوص مشکلات و معضلات معلمان در بین آنها توزیع شد و معلمان می‌بایست پاسخ‌های تشریحی خود را به صورت مکتوب نوشته و به مدرس دوره (محقق حاضر) تحویل می‌دادند. در واقع پاسخ‌های معلمان به این پرسش‌ها یکی از اصلی‌ترین منابع جمع‌آوری داده‌ها جهت آسیب‌شناسی و مدل‌سازی مشکلات معلمان بود.

1. Non-Participant Observer

2. Triangulation

پس از اتمام دوره تربیت معلم، محققین حاضر از ۱۰ مدرسه (۵ مدرسه متوسطه اول و ۵ مدرسه متوسطه دوم) بازدید به عمل آوردند. لازم به ذکر است که قبل از هر یک از بازدیدها هماهنگی‌های لازم توسط سرگروه مربوطه انجام می‌شد و محققین حاضر ۱۰ دقیقه قبل از شروع کلاس در مدرسه حاضر می‌گشتند و با معلم مربوطه مصاحبه‌ای شفاهی در قالب ۴ سوال نیمه ساختاریافته انجام می‌دادند و نکات مفید توسط محققین حاضر بصورت یادداشت‌های میدانی ثبت می‌شد.

هر یک از کلاس‌ها توسط محققین حاضر به مدت ۳۰ دقیقه مورد مشاهده قرار گرفت. در طول مشاهده کلاس، که به صورت ناظر غیر شرکت کننده انجام شد، محققین حاضر از یادداشت‌های میدانی جهت ثبت نکات مرتبط استفاده نمودند. پس از اتمام مشاهده کلاس، در صورت نیاز از معلم مربوطه سوال‌هایی به صورت شفاهی پرسیده شد و پاسخ‌های آنها نیز در قالب یادداشت‌های میدانی ثبت گردید. این روال برای تمام مدارس مورد بازدید انجام گرفت.

۳.۵. روش تحلیل داده‌ها

پس از جمع‌آوری داده‌ها، پاسخ‌های کتبی معلمان به سوالات پرسشنامه، به‌همراه یادداشت‌های میدانی جمع‌آوری شده از مباحث شفاهی، مصاحبه‌ها و مشاهدات کلاس‌ها، توسط محققین حاضر چندین بار با دقت مورد مطالعه قرار گرفت تا محققین بتواند به شیوه استغراغ، درک عمیقی از داده‌ها بدست آورد. سپس در مرحله بعد، کدگذاری داده‌ها با استفاده از روش تحقیق کیفی نظریه پایه و شناسایی مفاهیم برآمده از داده‌های خام آغاز شد؛ فرآیندی که گاهی اوقات بعنوان کدگذاری باز شناخته می‌شود (کوربین و استراوس، ۲۰۰۸). در طی کدگذاری باز، محققین مقوله‌های مفهومی اصلی را که مشکلات بارز معلمین در تدریس را نشان می‌داد، شناسایی و نام‌گذاری کردند. هدف، ایجاد مقوله‌های توصیفی و چند بعدی از معضلات تدریس بود که چارچوبی مقدماتی برای تحلیل داده‌ها تشکیل می‌داد. مرحله بعدی تجزیه و تحلیل، شامل بررسی مجدد مقوله‌ها بود که از نظر فنی به آن کدگذاری محوری می‌گویند که طی آن مشکلات حاشیه‌ای تدریس و مرتبط با دسته‌های اصلی معضلات مشخص می‌گردید. در نهایت، از طریق کدگذاری انتخابی، معضلات مرکزی یا اصلی بطور سیستماتیک با مشکلات مطروحه دیگر ادغام شد که در پایان به چند موضوع اصلی تقلیل یافت.

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ... همچنین جهت تعیین سهم هر یک از مشکلات در آموزش و یادگیری زبان انگلیسی، تعداد اشارات معلمان به هر یک از انواع مشکلات در پاسخ‌های کتبی ایشان و همچنین یادداشت‌های میدانی از مصاحبه‌ها، مورد شمارش قرار گرفت تا بتوان نمودارهای میله‌ای بسامد هر یک از مشکلات را ترسیم کرد.

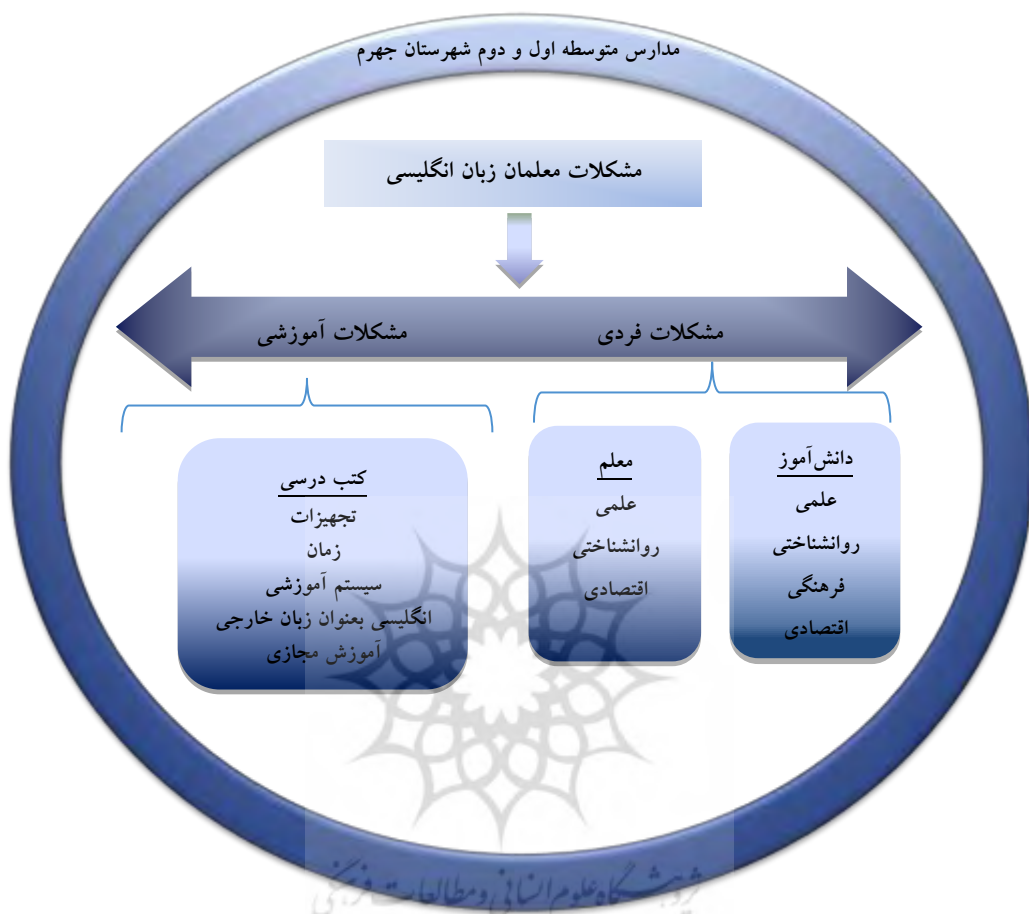
۴. یافته‌ها

تحقیق حاضر در وهله اول به هدف آسیب‌شناسی و مدل‌سازی مشکلات تدریس و زبان‌پژوهی معلمان زبان انگلیسی آموزش و پرورش در شهرستان جهرم انجام شد و در نتیجه تحلیل داده‌ها به روش کدگذاری باز کوربین و استراوس (۲۰۰۸)، که در جدول ۱ قابل مشاهده می‌باشد، مدل زیر (نمودار ۱) ارائه گردید.

جدول ۱. نمایش استخراج دسته‌ها از مفاهیم و کدها

کدها	مفاهیم	دسته‌ها	ساخت‌ها
علمی	مشکلات	مشکلات	مشکلات
«دانش‌آموزانی که قبلاً کلاس زبان نرفته‌اند در یادگیری زبان در مدرسه مشکل دارند.»	فردی	فردی	تدریس معلمان
روانشناختی	دانش‌آموز		زبان انگلیسی
«دانش‌آموزان بطور کلی انگیزه لازم برای یادگیری مطالب درسی را ندارند.»			مدارس دوره
فرهنگی			متوسطه اول و
«فقر فرهنگی دانش‌آموزان و خانواده‌هایشان گاهی اوقات باعث می‌شود دانش‌آموزان دیدگاه منفی نسبت به یادگیری زبان انگلیسی داشته باشند.»			دوم
اقتصادی			شهرستان جهرم
	مشکلات		
«متأسفانه بعضی از دانش‌آموزان به دلیل دغدغه‌های مالی، شغلی و اقتصادی خانواده خود به درس و مدرسه اهمیت نمی‌دهند و در کلاس تمرکز لازم را جهت یادگیری مطالب ندارند.»	فردی معلم		
علمی			
«دبیران ما بعد از فراغت از تحصیل چندان در معرض فعالیت و تعامل زبانی نیستند که باعث عدم بروزرسانی علمی همکاران است.»			

کدها	مفاهیم	دسته‌ها	ساخت‌ها
	روانشناختی «خود معلمان هم به دلایل مختلف از انگیزه کافی برای تدریس برخوردار نیستند.»		
	اقتصادی «وضعیت پرداخت حقوق معلمان در آموزش و پرورش بسیار اسفناک است.»		
	کتاب درسی «نقطه مقابل مدارس مناطق محروم، مدارس سطح بالا هستند که با کتاب‌های موجود اقناع نمی‌شوند.»		
	تجهیزات «به دلیل عدم وجود امکانات در بعضی مدارس، تمرین زبان انگلیسی امکان‌پذیر نیست و حتی در بعضی مدارس تخته وایت برد هم مشکل دارد.»	مشکلات آموزشی	
	زمان «دانش‌آموزان در writing ضعیف هستند و برای رفع این مشکل نیاز به تکرار و تمرین زیاد دارد که با برنامه زمانبندی مدرسه جور نیست و با کمبود وقت مواجه می‌شویم.»	مشکلات آموزشی	
	سیستم آموزشی «زبان انگلیسی در مدارس با شیوه مبتنی بر مطالعه صرف تدریس می‌شود و کمتر جنبه عملی دارد.»	مشکلات آموزشی	
	انگلیسی بعنوان زبان خارجی «متأسفانه در کشور ما زبان انگلیسی به عنوان زبان دوم مدنظر نیست و صرفاً به عنوان یک زبان خارجی مد نظر می‌باشد، پس چندان ضرورتی جهت یادگیری آن احساس نمی‌شود.»		
	آموزش مجازی «در فضای مجازی اجرای بازی‌های کلاسی محدود و یا غیر ممکن است در صورتی که با همین بازی‌ها کلاسی می‌توان مطالب را سریعتر و مطلوب‌تر آموزش داد.»		

نمودار ۱. مدل مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی دوره متوسطه اول و دوم در شهرستان جهرم

همانطور که در نمودار ۱ قابل مشاهده می‌باشد، بطور کلی مشکلات تدریس معلمان دوره متوسطه در شهرستان جهرم به دو گروه اصلی تقسیم می‌شود: ۱. مشکلات فردی (مربوط به معلم و دانش-آموز) و ۲. مشکلات محیطی. همچنین در هر یک از گروه‌ها، مشکلات به زیرشاخه‌های متعددی تقسیم می‌گردد که در زیر به بررسی هر یک از آنها خواهیم پرداخت.

۴.۱. مشکلات فردی

در این قسمت به بررسی مشکلات فردی (علمی، روانشناختی، فرهنگی، و اقتصادی) دانش‌آموز و معلم در مسیر آموزش و یادگیری زبان انگلیسی خواهیم پرداخت.

۴.۱.۱. مشکلات فردی دانش‌آموز

۴.۱.۱.۱. مشکلات علمی

در خصوص مشکلات علمی دانش‌آموز، سطح دانش دانش‌آموزان در حوزه زبان انگلیسی مد نظر می‌باشد. در تحلیل داده‌ها، اکثر معلمان عدم یکسان بودن سطح دانش زبان انگلیسی دانش‌آموزان یک کلاس را بعنوان یکی از مشکلات عمده کلاس خود و پایین آمدن سطح تدریس ذکر کردند. برای مثال یکی از معلمان در پاسخ مکتوب خود در این خصوص نوشته بود:

هم‌پایه و هم‌سطح نبودن دانش‌آموزان از نظر سطح معلومات و دانش زبانی که باعث می‌شود معلم در تدریس دچار مشکل شود و آنچنان که شایسته و لازم است نتواند راهکارهای خوب تدریس را در کلاس اجرا کند.

یکی دیگر از معلمان در همین راستا نوشته بود:

به نظرم مدرسی که دانش‌آموزان از نظر استعداد و هوش تقریباً در یک سطح هستند دبیران خیلی راحت‌تر می‌توانند روش‌های تدریس مطلوب یا مد نظر خود را پیاده کنند. مثل مدارس تیزهوشان و نمونه دولتی هم از جهت هوش و استعداد و هم از جهت انگیزه بالایی که در اینگونه مدارس وجود دارد.

همچنین یکی از معلمان به دلیل ناهمگن بودن دانش‌آموزان از لحاظ سطح دانش زبانی اشاره کرده بود و نوشته بود:

یکسان نبودن سطح دانش‌آموزان کلاس به علت اینکه دانش‌آموزانی که در کلاس‌های خارج از مدرسه مؤسسات آموزش زبان شرکت می‌کنند مطالب کتاب برای آنها پیش پا افتاده است و برعکس بقیه دانش‌آموزان از نظر بنیه علمی ضعیف می‌باشند.

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...
در یکی دیگر از پاسخها به ارتباط پایه ضعیف دانش آموزان و کمبود وقت اشاره شده بود و اینطور عنوان شده بود، «ضعیف بودن پایه زبان نیمی از دانش آموزان باعث اجبار معلم به تکرار مطالب پایه در کلاس و به مراتب کمبود وقت در کلاس می شود که حتی گاهی تکرار مطالب پایه نیز در آن زمان اندک زیاد نمی تواند مشکل گشا باشد.»

همچنین در یکی دیگر از پاسخها این چنین عنوان شده بود که «دانش آموزانی که کلاس زبان نرفته اند در یادگیری زبان در مدرسه مشکل دارند و در مقابل، این باعث شده در کلاس بعضی از دانش آموزان که قبلا کلاس کانون رفته اند احساس خستگی کنند.» در همین راستا برخی از معلمان بطور کلی به ضعف بنیه علمی دانش آموزان کلاس خود اشاره کردند و تعدادی از معلمان دوره متوسطه دوم ریشه این ضعف را در کیفیت آموزش در دوره متوسطه اول ذکر کردند. همچنین برخی دیگر، علت ضعف برخی دانش آموزان در زبان انگلیسی را ضعف آنان در درس ادبیات فارسی به عنوان زبان مادری ایشان می دانستند. در واقع این معلمان اظهار داشتند که ضعف دانش آموزان در درس ادبیات فارسی منجر به درک اشتباه بعضی نکات و مفاهیم در زبان انگلیسی می گردد.

۴،۱،۱،۲. مشکلات روانشناختی

در خصوص مشکلات روانشناختی دانش آموزان، بیش از همه به عدم وجود انگیزه در دانش آموزان برای یادگیری زبان انگلیسی اشاره شده بود. همچنین معلمان بی انگیزگی دانش آموزان را در مدارس روستایی به مراتب بیشتر از مدارس شهرستان جهرم توصیف کردند. برای مثال یکی از معلمان که نظر خود را به زبان انگلیسی نوشته بود، این گونه عنوان کرد:

Students should be happy, alive, and active to be able to learn and take part in class activities.

وی در ادامه به علت این پدیده نیز اشاره کرد و گفت:

Some or many of them have major relationship problems with others, they may be angry with family members or friends so they don't have enough concentration in class.

یکی دیگر از معلمان ریشه عدم وجود انگیزه در زبان‌آموزان را در رفتار والدین عنوان کرد و گفت، «اعتیاد والدین، طلاق و جدایی والدین باعث افت تحصیلی دانشجویان و دانش‌آموزان شده است.» همچنین برخی دیگر از معلمان شاد نبودن کلاس‌ها را دلیل اصلی بی‌انگیزگی دانش‌آموزان دانستند.

۴.۱.۱.۳. مشکلات فرهنگی

فقر فرهنگی نیز به عنوان یکی دیگر از دلایل پایین آمدن کیفیت تدریس در کلاس‌ها ذکر شد. در واقع با توجه به توضیحات شفاهی و مکتوب معلمان، شرایط فرهنگی و بخصوص دیدگاه مذهبی خانواده‌های دانش‌آموزان نسبت به زبان انگلیسی بعنوان یک زبان خارجی و تصور اینکه ارتباط با فرهنگ غربی از طریق یادگیری زبان انگلیسی امکان انحراف را در فرزندانشان باعث می‌شود، دلیل بازدارنده‌ای در جهت یادگیری زبان انگلیسی محسوب می‌شود. این در حالی است که معلمان کاملاً با بحث adding identity در مقابل losing identity در یادگیری یک زبان خارجی آشنا بوده و یادگیری زبان انگلیسی را به هیچ عنوان عاملی برای غربزدگی دانش‌آموزان نمی‌دانند و چنانچه همکاری خانواده‌ها در این خصوص وجود داشته باشد این مسئله براحتی قابل حل می‌باشد. به گفته معلمان، این مساله بخصوص در مدارس روستایی مشهودتر و قابل لمس‌تر می‌گردد.

۴.۱.۱.۴. مشکلات اقتصادی

بدون شک یادگیری زبان دوم از جمله زبان انگلیسی نیازمند امکانات و وسایل خاصی همچون سیستم‌های پخش صوت و تصویر، شبکه اینترنتی و غیره از سوی معلمان و دانش‌آموزان می‌باشد. وجود چنین امکاناتی بخصوص در دو سال اخیر که آموزش مدارس بیشتر بصورت مجازی انجام می‌شد به مراتب پررنگ‌تر از کلاس‌های حضوری می‌گردد. این در حالی است که به گفته بسیاری از معلمان، دانش‌آموزان در بعضی از مدارس، به خصوص مدارس روستایی، از حداقل امکانات یادگیری زبان انگلیسی مانند اینترنت، لپ‌تاپ و یا حتی موبایل محروم می‌باشند. در واقع از دیدگاه معلمان، فقر اقتصادی خانواده‌ها مانعی در جهت یادگیری مطلوب زبان انگلیسی محسوب می‌گردد. یکی از معلمان در خصوص مسائل اقتصادی و مالی جامعه و خانواده‌ها می‌نویسد،

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...
«متأسفانه بعضی از دانش‌آموزان به دلیل دغدغه‌های مالی شغلی و اقتصادی خانواده خود به درس و مدرسه اهمیت نمی‌دهند و در کلاس تمرکز لازم را جهت یادگیری مطالب ندارند.»

۴،۱،۲. مشکلات فردی معلم

۴،۱،۲،۱. مشکلات علمی

یکی دیگر از معضلات آموزش زبان انگلیسی در مدارس، مشکلات مربوط به سطح دانش معلمان این درس عنوان شده بود. موضوع قابل توجه در این خصوص این بود که این مسئله از سوی خود معلمان در بیان دیدگاه‌هایشان به چشم می‌خورد. در واقع تعدادی از معلمان به عدم وجود معلمان مجرب جهت تدریس زبان انگلیسی در مدارس اشاره کرده بودند و دلایلی نیز برای این مورد ذکر کرده بودند. برای مثال یکی از معلمان نوشته بود، «دبیران ما بعد از فراغت از تحصیل چندان در معرض فعالیت و تعامل زبانی نیستند که باعث عدم بروزرسانی علمی خود همکاران می‌باشد.» در همین راستا یکی دیگر از معلمان که نظر خود را به زبان انگلیسی عنوان کرده بود، اظهار داشت:

There is not enough teacher training centres (TTC) so we can share the successful experiences with each other in this periods. It is better to act in this period practicality. we can develop new skills improving educators and supporting lifelong learning with free and online training or very basic elements in TTC. The familiarize with new method is the outcome of this period.

که البته نگاهی به این متن نوشتاری که دارای چندین اشکال ساختاری و معنایی می‌باشد، خود بیانگر عدم وجود دانش کافی معلم در مهارت نوشتاری زبان انگلیسی می‌باشد!
همچنین محقق حاضر، در طول جلسات TTC از معلمان درخواست می‌کرد تا تجارب خود را در حوزه‌های مختلف تدریس زبان انگلیسی با سایر همکاران به اشتراک بگذارند و اتفاقاً این کار با استقبال بسیار خوبی از سوی شرکت‌کنندگان در این دوره مواجه گردید. لذا این امر می‌تواند به عنوان یک راهکار مناسب جهت بروزرسانی و ارتقای کیفیت تدریس معلمان در آینده از سوی آموزش و پرورش شهرستان جهرم مورد توجه قرار گیرد.

۴،۱،۲،۲. مشکلات روانشناختی

عدم وجود انگیزه در معلمان جهت تدریس هرچه بهتر زبان انگلیسی در مدارس، به عنوان یکی دیگر از عوامل مهم و بازدارنده مشاهده شد. در طول جلسات بازدید و همچنین طی صحبت‌هایی که محقق حاضر با معلمین داشت، علت‌های متعددی برای عدم وجود انگیزه در معلمان مطرح گردید. یکی از این عوامل سطح پایین دانش دانش‌آموزان در کلاس بود که قبلاً نیز به آن اشاره شد و باعث بی‌انگیزگی معلم برای استفاده از روش‌ها، تکنیک‌ها و استراتژی‌های متنوع در کلاس می‌گردد. همچنین محتوای کتب درسی، ناکافی بودن زمان، و سیستم آموزشی از دیگر دلایلی بود که معلمین در پاسخ‌های خود به عنوان علل اصلی بی‌انگیزگی خویش بدان‌ها اشاره کرده بودند که در ذیل بعنوان عوامل محیطی بطور مفصل به آنها خواهیم پرداخت.

گروهی دیگر از مشکلات روانشناختی معلمین که بیشتر می‌توان از آنها بعنوان مسائل اخلاقی یاد کرد، ارفاق نمره اضافی به برخی دانش‌آموزان کلاس خود می‌باشد. یکی از معلمین علت این امر را اجبار کردن دبیر توسط مدیر مدرسه، خصوصاً در روستاها، عنوان کرد. «در واقع اضافه کردن نمره به دانش‌آموزی که استحقاق علمی لازم را ندارد، خود باعث ضعیف‌تر شدن پایه دانش‌آموز در مقاطع بالاتر و شکل‌گیری یک دوره معیوب از معضلات و مشکلات، می‌شود.» همچنین یکی دیگر از مسائل اخلاقی و روانشناختی معلمین مدارس این بود که «برخی از دبیران به دانش‌آموزان ضعیف کلاس خود بهای زیادی نمی‌دهند و آنها را به حال خودشان رها می‌کنند و باعث ضعیف‌تر و بی‌انگیزه‌تر شدن دانش‌آموزان می‌شوند.»

۴،۱،۲،۳. مشکلات اقتصادی

در خصوص مشکلات اقتصادی معلمان، مهمترین نکته حقوق پایین معلمین بود که همین مساله به گفته تعدادی از معلمین عامل اصلی بی‌انگیزگی ایشان و عدم تمرکز کافی بر شغل تدریس بود. در همین رابطه، یکی از معلمان مرد اینگونه عنوان می‌کرد که «وضعیت پرداخت حقوق معلمان در آموزش و پرورش بسیار اسفناک است ... چگونه یک معلم که متاهل و صاحب فرزند است با این حقوق پایین می‌تواند با فراغ خاطر به کیفیت تدریس، ایده‌های خلاقانه و در کل ارتقای سطح آموزش زبان در کلاس خود فکر کند؟» در همین راستا یکی دیگر از معلمین می‌گفت، «بنظر من معلمین یکی از مهمترین و پرمشقت‌ترین نقش‌ها را در آموزش و پرورش نسل آینده در یک جامعه ایفا می‌کنند. لذا در مقایسه با سایر مشاغل می‌بایست حمایت‌های مالی بسیار بیشتری برای

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ... این صنف نسبت به دیگر اصناف در نظر گرفته شود تا معلم بتواند با انگیزه و انرژی مضاعف کار تدریس را پیش ببرد. اما متأسفانه در جامعه ما اینگونه نیست.»

۴,۲. مشکلات آموزشی

در این قسمت به بررسی مشکلات بازدارنده آموزشی در حوزه آموزش و یادگیری زبان انگلیسی خواهیم پرداخت. مشکلات آموزشی بدست آمده از تجزیه و تحلیل داده‌ها شامل مشکلات مربوط به کتب درسی، تجهیزات، زمان، سیستم آموزشی، انگلیسی به عنوان زبان خارجی، و آموزش مجازی می‌باشد.

۴,۲,۱ کتب درسی

در خصوص کتاب‌های درسی مربوط به آموزش زبان انگلیسی در دوره‌های متوسطه اول و دوم، معلمان نکات مختلفی را در پاسخ‌های کتبی و شفاهی خود عنوان کرده بودند که عمده آنها حکایت از «عدم تناسب محتوای کتاب با نیازهای روزمره زبان‌آموز» داشت. برخی از معلمان همچنین به «پایین بودن سطح محتوای کتاب‌های زبان دبیرستان» اشاره کرده بودند و بعضی دیگر «عدم هماهنگی محتوای کتاب با سطح سوالات کنکور» را عنوان کردند. یکی از معلمان مشکل کتاب‌های درسی زبان انگلیسی را «عدم تناسب محتوای کتب با شرایط آموزشی دانش‌آموزان و لزوم ارائه و آموزش مقدماتی زبان انگلیسی در ابتدای کتاب عنوان کرد». همچنین او در ادامه نوشته بود، «نقطه مقابل مدارس مناطق محروم، مدارس سطح بالا هستند که با کتاب‌های موجود اقناع نمی‌شوند.» در پاسخ یکی از معلمان، به نکته متفاوتی از سایر معلمان اشاره شده بود که «منابعی که بعنوان کتاب آموزشی در اختیار دانش‌آموزان و فراگیران قرار گرفته native نیستند و برگردان فارسی می‌باشند.» لذا بسیاری از معلمان بر بازبینی محتوای کتب درسی تاکید داشتند.

۴,۲,۲ تجهیزات

در پاسخ‌های کتبی و شفاهی معلمان، عدم وجود امکانات و تجهیزات مناسب به عنوان دومین عامل مهم و بازدارنده در جهت آموزش زبان انگلیسی شناخته شد. این امر بخصوص در مدارس روستایی بیشتر مورد توجه معلمان بود. عدم وجود امکاناتی نظیر سیستم‌های صوتی و تصویری، پروژکتور، آزمایشگاه‌های زبان و خصوصاً عدم وجود ابزارهای آموزشی برای کلاس‌های مجازی

بویژه جهت آموزش مهارت‌هایی مانند **listening** بعنوان دومین معضل اساسی در مسیر آموزش و یادگیری زبان انگلیسی عنوان شد. در همین راستا، یکی از معلمان به «نداشتن امکانات لازم در جهت آموزش زبان بصورت سرگرمی و جلب توجه برای دانش‌آموزانی که به درس زبان علاقه‌ای ندارند»، اشاره کرد و یکی از علت‌های اساسی بی‌انگیزگی دانش‌آموزان را عدم وجود این امکانات در کلاس‌ها دانست. یکی دیگر از معلمان اظهار داشت، «عدم وجود وسایلی مثل لپ‌تاپ و اسپیکر در مدارس معضل بسیار بزرگی است و معلمان مجبور هستند این کمبودها را صرفاً با گوشی موبایل خود جبران کنند.» وی در ادامه عنوان کرد، «بدلیل عدم وجود امکانات در بعضی مدارس، تمرین زبان انگلیسی امکانپذیر نیست و حتی در بعضی مدارس تخته وایت برد هم مشکل دارد.» یکی دیگر از معلمان مسئله عدم وجود امکانات و تجهیزات مناسب را از زاویه دیگری تشریح کرده بود و نوشته بود، «تدریس در روستاها اوضاع را به مراتب بدتر از شهرها می‌کند و این بخاطر عدم توانایی حضور دانش‌آموزان در کانون‌های زبان و آموزشگاه‌های زبان می‌باشد.»

۴،۲،۳. زمان

عدم تناسب حجم مطالب کتاب درسی با زمانی که برای تدریس این درس در نظر گرفته شده است یکی دیگر از معضلات معلمان در جهت تدریس زبان انگلیسی عنوان شد. بسیاری از معلمین در پاسخ‌های شفاهی و مکتوب خود به ناکافی بودن زمان تدریس اشاره کردند و یکی از معلمان که نظر خود را به زبان انگلیسی عنوان کرده بود در این خصوص نوشت:

As an example they [decision makers] reduce the time of this lesson in spite of a vast quantity of contents. As a result, fast growth of establishing English Institutes confirms this fact.

در واقع این معلم کافی نبودن زمان تدریس زبان انگلیسی در مدارس را یکی از علت‌های رشد سریع آموزشگاه‌های زبان در خارج از مدارس می‌داند. همچنین یکی دیگر از معلمان مشکل کمبود وقت را بخصوص در تمرین مهارت‌های شنیداری و نوشتاری عنوان کرد و گفت: «دانش‌آموزان در **writing** ضعیف هستند و برای رفع این مشکل نیاز به تکرار و تمرین زیاد دارد که با برنامه زمانبندی مدرسه جور نیست و با کمبود وقت مواجه می‌شویم. برای تمرین **listening** هم در مدارس وقت کافی نیست.» برخی دیگر از معلمان هم به عدم وجود زمان کافی برای

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...
انجام بازی‌ها و سرگرمی‌های آموزشی اشاره کردند و آن را بعنوان عامل بازدارنده در ایجاد تنوع و فضای شاد آموزشی در کلاس‌های خود می‌دانستند.

۴,۲,۴. سیستم آموزشی

با توجه به تجزیه و تحلیل داده‌ها، بزرگترین معضل در سر راه آموزش زبان انگلیسی به گفته معلمان، سیستم آموزشی نادرست می‌باشد. در واقع اشاره به سیستم آموزشی بعنوان پربسامدترین مشکل در پاسخ معلمان مشاهده شد. معلمان ابعاد مختلفی از مشکلات سیستم آموزشی را عنوان کردند که به آنها خواهیم پرداخت. برای مثال یکی از معلمان به نمره محور بودن سیستم آموزشی مدارس اشاره کرد و آن را یک معضل اساسی در یادگیری زبان انگلیسی دانست. او در ادامه چنین نوشت: «زبان انگلیسی در مدارس با شیوه مبتنی بر مطالعه صرف تدریس می‌شود و کمتر جنبه عملی دارد. همچنین سیستم آموزش مدارس ما بیشتر معلم محور و نمره محور است.»

در همین راستا، یکی از معلمان به عدم اهمیت درس زبان انگلیسی در جهت انتخاب رشته دبیرستان دوره دوم و همچنین در برگزاری آزمون پیشرفت تحصیلی اشاره کرد و این امر را از نقاط ضعف جدی سیستم آموزشی دانست که قطعاً باعث کم اهمیت جلوه دادن درس زبان انگلیسی از دیدگاه دانش‌آموزان می‌شود. این نکته در پاسخ یکی دیگر از معلمان نیز به گونه‌ای متفاوت عنوان شد:

در رشته علوم انسانی و هنرستان‌ها دانش‌آموزان درس زبان انگلیسی را برای تبصره و تک ماده نگه می‌دارند و به عنوان یک درس عمومی و غیر تخصصی به آن می‌نگرند و شوق و انگیزه زیادی برای یادگیری آن ندارند.

همچنین در یکی دیگر از پاسخ‌ها به اجبار دانش‌آموزان توسط سیستم آموزشی به آموختن مطالبی که دانش‌آموز در آن هیچ استعداد و علاقه‌ای ندارد اشاره شد و علاوه بر آن نحوه کلاس بندی‌ها و تعداد زیاد جمعیت دانش‌آموزان در هر یک از کلاس‌های درسی بعنوان یکی دیگر از نقاط ضعف سیستم آموزشی بیان گردید. در جایی دیگر یکی از معلمان، «ناآشنا و ناآگاه بودن مدیران مدارس و مسئولان آموزش و پرورش در مورد درس زبان خارجه و اهمیت آن» را به عنوان ضعف اساسی نظام آموزشی عنوان کرد و در ادامه نوشت، «عدم درک کادر مدرسه در مورد مشکلات تدریس زبان انگلیسی از نقاط ضعف جدی سیستم آموزشی می‌باشد که قطعاً باید مورد

توجه قرار گیرد.» همچنین، حذف زبان در کنکور عامل دیگری برای اهمیت ندادن دانش‌آموزان به زبان انگلیسی مطرح شد که ارتباط مستقیمی با سیستم آموزشی کشور در سطح کلان دارد. یکی دیگر از معلمان وجود آموزشگاه‌های مختلف زبان در سطح شهرستان‌ها را دلیل مهمی برای ضعف نظام آموزشی دانست و نوشت:

تدریس و آموزش در کلاس‌های مختلف و مکان‌های مختلف با یکدیگر متفاوت است بخصوص در روستاها که دانش‌آموزان به هیچ کلاس اضافی دسترسی ندارند و فقط معلم است که باید این امر را به پایان برساند. در نتیجه دانش‌آموزانی که کلاس زبان نرفته‌اند در یادگیری زبان انگلیسی مشکل دارند و این باعث شده دانش‌آموزانی که قبلاً کلاس کانون رفته‌اند در کلاس مدرسه احساس خستگی و بی‌حوصلگی کنند. در صورتی که اگر آموزش در مدارس با کیفیت باشد اساساً نباید نیازی به این آموزشگاه‌ها باشد.

در پایان یکی دیگر از معلمان که نظر خود را به زبان انگلیسی نوشته بود، گفت:

As I noticed during the time of teaching the decision makers in this feel create a situation that a student can't be knowledgeable enough even if the teachers have acceptable efforts

۴.۲.۵. انگلیسی به عنوان زبان خارجی

همانطور که می‌دانیم وقتی زبان انگلیسی در کشوری بعنوان زبان خارجی تدریس می‌شود، زبان آموزان پس از خارج شدن از کلاس زبان انگلیسی، در محیط‌های دیگر در زندگی روزمره، بندرت با افراد انگلیسی زبان برخورد خواهند داشت و همین امر موجب می‌شود یادگیری و تمرین زبان انگلیسی صرفاً محدود به ساعات کلاسی گردد. در همین راستا، تعدادی از معلمان به همین نکته بعنوان یکی از مشکلات تدریس زبان انگلیسی در کشورمان اشاره کردند و برای مثال یکی از آنها در پاسخ خود نوشت: «متأسفانه در کشور ما زبان انگلیسی بعنوان زبان دوم مدنظر نیست و صرفاً بعنوان یک زبان خارجی مدنظر می‌باشد، پس چندان ضرورتی جهت یادگیری آن احساس نمی‌شود.» در جایی دیگر یکی از معلمان به همین نکته اشاره کرد و گفت:

یکی از موانع و مشکلات تدریس زبان در وهله اول نبودن زبان مادری این درس می‌باشد که منجر به عدم ارتباط صحیح بین دانش‌آموزان و معلمان می‌شود بالاخره در دروس نظری و تئوری ارتباط

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...

بهتر و بر بارداری با دانش آموز می توان پیدا کرد و وقتی دانش آموز درسی را نفهمد و احساس ضعف می کند خود به خود جرقه بی علاقهگی و بی میلی به آن درس درون ذهن دانش آموز زده می شود.

در همین راستا یکی دیگر از معلمان که پاسخ خود را به زبان انگلیسی نوشته بود عنوان کرد:

The students learn too much but there aren't real situations where they can use these items

۴,۲,۶. آموزش مجازی

طی دو سال گذشته بدلیل اوج گیری کرونا در کل دنیا از جمله کشور ایران، بسیاری از آموزش ها از جمله آموزش مدارس از حضوری به مجازی تغییر یافت و مشکلات عدیده ای را در سر راه معلمان مخصوصاً معلمان زبان انگلیسی قرارداد. تدریس در فضای مجازی علاوه بر آنکه تجهیزات و امکانات خاصی را هم از سوی معلمان و هم از جانب دانش آموزان می طلبید، هیچگاه نتوانست جای آموزش حضوری را پر کند که کلاس های زبان انگلیسی نیز از این قانون مستثنا نبودند. لذا تعدادی از معلمان در پاسخ های خود به این نکته به عنوان یک معضل اساسی اشاره کردند و گفتند: «یکی از مشکلات ملموس در پایه هفتم این است که در فضای مجازی تدریس حروف الفبا و شروع writing واقعاً آن طوری که دوست داری پیش نمی رود. تصحیح نوشتن حروف و کار کردن املا واقعا سخت است.» در همین راستا یکی دیگر از معلمان عنوان کرد: «در فضای مجازی اجرای بازی های کلاسی محدود و یا غیرممکن است در صورتی که با همین بازی های کلاسی می توان مطالب را سریعتر و مطلوب تر آموزش داد.» همچنین یکی دیگر از معلمان نوشت: «به علت عدم شناخت واقعیت معلم، شاگرد انتظار متفاوتی دارد چه بسا در بعضی از جلسات حضوری اقرار می کنند که تصورات ما اجازه نمی داد که بتوانیم جوابگو باشیم ولی الان که با شما و اخلاق شما آشنا شدیم متوجه شدیم که نباید بترسیم و باید جواب بدهیم.»

۴,۳. مقایسه انواع مشکلات

جهت پاسخ به سوال دوم تحقیق و درک بهتر مشکلات تدریس معلمان شهرستان جهرم و همچنین مقایسه سهم انواع مشکلات با یکدیگر، نمودارهای میله ای مربوط به بسامد هر یک از

انواع مشکلات فردی (نمودار ۲) و مشکلات آموزشی (نمودار ۳) ترسیم گردید. نگاهی به نمودارهای میله‌ای مشکلات فردی و آموزشی بوضوح نشان می‌دهد که در وهله اول تعداد مشکلات آموزشی که شامل ۶ مورد می‌باشد در مقایسه با مشکلات فردی (۴ مورد) بیشتر است. لذا می‌توان نتیجه گرفت که ریشه معضلات معلمان را باید بیشتر در عوامل آموزشی یافت. همچنین نمودارها بسامد هر یک از مشکلات را در حوزه‌های فردی و محیطی به خوبی نشان می‌دهند.

نمودار ۲. بسامد هر یک از انواع مشکلات فردی در پاسخ‌های معلمان

در نمودار ۲، پربسامدترین معضل در حوزه مشکلات فردی، مشکل سطح علمی زبان آموز و یا معلم می‌باشد که با توجه به پاسخ‌ها، تمرکز معلمین بیشتر بر روی سطح پایین علمی دانش‌آموز می‌باشد. بعد از مشکل سطح دانش‌آموزان، مشکلات روانشناختی زبان‌آموزان و معلمین در رتبه دوم قرار می‌گیرد و نهایتاً مشکلات اقتصادی و فرهنگی به ترتیب در رتبه‌های سوم و چهارم هستند.

نمودار ۳. بسامد هر یک از انواع مشکلات آموزشی در پاسخ‌های معلمان

در نمودار شماره ۳ بسامد مشکلات مربوط به سیستم آموزشی بالاترین رتبه را به خود اختصاص داده است. در واقع مشکلات مربوط به سیستم آموزشی پربسامدترین معضل در پاسخ‌های معلمان شناخته شد. پس از آن مسئله‌های مربوط به تجهیزات و عدم وجود امکانات آموزشی کافی رتبه دوم را به خود اختصاص داده است و با فاصله کمتری مسئله عدم کافی بودن زمان و همچنین محتوای کتب درسی بعنوان پربسامدترین معضلات آموزشی در رتبه‌های سوم و چهارم قرار گرفتند. در نهایت، با فاصله نسبتاً زیادی از سایر مشکلات محیطی، دو معضل مربوط به آموزش مجازی و انگلیسی به عنوان زبان خارجی با کمترین بسامد در نمودار نشان داده شده‌اند.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

هدف از مطالعه حاضر در وهله اول، ارائه مدلی جامع از مسائل و مشکلات معلمان شهرستان جهرم طی یک دوره تربیت معلم و مشاهده کلاس‌های ایشان بود. بر اساس مدل بدست آمده (نمودار ۱) مشخص شد که مشکلات معلمان به دو گروه عمده مشکلات فردی (دانشی، روانشناختی، فرهنگی، اقتصادی) و مشکلات آموزشی (کتب درسی، تجهیزات، زمان، سیستم آموزشی، انگلیسی بعنوان زبان خارجی، آموزش مجازی) تقسیم می‌گردند. مشکلات فردی نیز به نوبه خود به دو دسته مشکلات فردی دانش‌آموز و مشکلات فردی معلم تقسیم گردید. همچنین مقایسه مشکلات بر اساس بسامد هر یک از آنها در پاسخ‌های کتبی و شفاهی معلمان مشخص کرد که تعداد مشکلات آموزشی (۶ مورد) به مراتب از مشکلات فردی (۴ مورد) بیشتر می‌باشد.

همچنین در حوزه مشکلات فردی، سطح دانش و مسائل روانشناختی دانش‌آموز و معلم دارای بیشترین بسامد و در حوزه مشکلات آموزشی، معضلات مربوط به سیستم آموزشی و تجهیزات و امکانات ناکافی، بالاترین بسامد را به خود اختصاص داده‌اند. این نتایج در راستای سایر مطالعات قبلی (خیرآبادی، ۱۳۹۸؛ راستی و نوحی جدسی، ۱۴۰۰؛ طباطبایی و پوراکبری، ۱۳۹۰؛ عباسی و همکاران، ۱۳۸۸؛ نصرتی و همکاران، ۱۳۹۹) می‌باشد. در خصوص علل عدم همخوانی سطح علمی دانش‌آموزان با انتظارات معلمان می‌توان گفت که متأسفانه دانش‌آموزان هنگام ورود به مقطع متوسطه اول که نقطه شروع یادگیری زبان انگلیسی در مدارس ایران می‌باشد، دارای سطوح مختلفی از دانش زبان انگلیسی می‌باشند که کلاس درس را برای معلم به کلاسی بسیار ناهمگن تبدیل می‌نماید و بالطبع کار برای تدریس این درس بسیار دشوار خواهد شد. از سوی دیگر در شهرستان‌های کوچکی مانند جهرم و بخصوص توابع اطراف آن، همه دانش‌آموزان به کلاس‌های خصوصی زبان دسترسی ندارند و یا بعضاً! بدلیل مشکلات مالی توانایی شرکت در این کلاس‌ها میسر نمی‌باشد. این شرایط دقیقاً برخلاف تأکید آموزش مبتنی بر عدالت اجتماعی (گریفیث، ۲۰۰۹) است که بر اساس آن همه افراد می‌بایست دسترسی یکسان به منابع آموزشی داشته باشند. لذا همانطور که در نظرات معلمان نیز اشاره شد، بسیاری از دانش‌آموزان در سطوح بسیار پایینی از دانش زبانی قرار دارند. در رابطه با مشکلات روانشناختی دانش‌آموزان و حتی معلمان، دلایل متعددی را می‌توان برای آن متصور شد. در واقع اختلالات روانشناسی افراد مسئله بسیار پیچیده‌ای می‌باشد که با عوامل مختلف اجتماعی، اقتصادی و بعضاً سیاسی درهم تنیده شده است.

در خصوص مهمترین مشکل آموزشی، یعنی سیستم آموزشی، با توجه به نمودارهای بسامد، می‌توان فهمید که حتی بسامد بالاتری (۱۸) نسبت به مشکلات علمی (۱۶) در دسته مشکلات فردی دارد. این بدان معناست که مشکلات سیستم آموزشی در نظر معلمان عمده‌ترین معضل بر سر راه آموزش زبان انگلیسی می‌باشد. لذا این گونه می‌توان نتیجه گرفت که جهت حل مشکلات آموزش و یادگیری زبان انگلیسی بیش از پیش باید بر روی سیستم آموزشی و امکانات آموزشی مدارس تأکید کرد. در واقع اهمیت نظام آموزشی نسبت به بقیه فاکتورها را می‌توان به چتری تشبیه کرد که تا حد زیادی بقیه فاکتورها را همچون تجهیزات، زمان تدریس، کتب درسی و غیره نیز تحت الشعاع خود قرار می‌دهد. همانطور که شهرداری و همکاران (۱۴۰۱) در مقاله خود بدرستی اشاره کرده‌اند، در ایران، با وجود سابق طولانی آموزش و پرورش و برغم تمام پیشرفت‌هایی که در

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ... طی چند دهه اخیر در این حوزه رخ داده، آموزش و پرورش همگام با سطح جهانی پیش نرفته است. این واقعیت هم مورد اذعان کارگزاران این حوزه قرار دارد و هم با ارجاع به نتایج ارزیابی‌های بین‌المللی از نظام‌های آموزشی کشورهای گوناگون قابل تشخیص است (عسکری و همکاران، ۱۳۹۸). در «نمایه کامیابی لگاتوم»^۱ که در سال ۲۰۱۹ م. منتشر شد، ایران از لحاظ کیفیت آموزشی میان ۱۶۷ کشور جهان، در جایگاه هفتاد و یکم قرار دارد (موسسه لگاتوم، ۲۰۱۹). بنابراین نظام آموزشی رسالت بزرگی جهت حل مشکلات معلمان درس زبان انگلیسی را برعهده دارد. در واقع سیستم آموزشی مسئولیت برنامه‌ریزی درسی، تعیین محتوای کتاب‌ها و زمانبندی کلاس‌ها را نیز برعهده دارد. بنابراین نقش بسیار تعیین کننده‌ای را در جهت بخشی به آموزش زبان انگلیسی در مسیر مطلوب و مدنظر معلمان ایفا می‌کند. حتی مسئله سطح دانش زبان آموزان که بعنوان پربسامدترین معضل فردی مشخص گردید تا حدی از سیستم آموزشی نادرست تأثیر می‌گیرد. این در حالی است که بسیاری از معلمان به پایه ضعیف دانش‌آموزان خود در دوره متوسطه دوم اشاره کرده بودند و علت آن را در کیفیت نامناسب آموزش زبان در دوره متوسطه اول می‌دانستند. همچنین همانطور که در بعضی از پاسخ‌ها معلمان اشاره شده بود، علت پایه ضعیف دانش‌آموزان در دوره متوسطه اول را می‌توان به دلایل متعددی نسبت داد که مهمترین آن سن شروع یادگیری زبان انگلیسی در مدارس می‌باشد. در واقع بر اساس قوانین تصویب شده در وزارت آموزش و پرورش، یادگیری زبان انگلیسی از پایه هفتم شروع می‌شود که در این پایه دانش‌آموزان از لحاظ سنی ۱۲ یا ۱۳ ساله می‌باشند و این زمانی است که دانش‌آموزان به سن بلوغ و اتمام دوره مهم یادگیری زبان دوم^۲ قرار گرفته‌اند و مسلماً یادگیری زبان دوم در این سن به مراتب سخت‌تر از دوران کودکی می‌باشد (لینبرگ، ۱۹۶۷). لذا همانطور که تعدادی از معلمان نیز در پاسخ‌های مکتوب خود اشاره کرده بودند، تنها زبان آموزانی می‌توانند در کلاس‌های زبان مدارس موفق باشند که یادگیری این زبان را از دوران کودکی و در مؤسسات آموزش زبان در خارج از کلاس مدرسه شروع کرده‌اند.

همچنین از علت‌های دیگری در این خصوص که معلمان بدرستی به آنها اشاره کرده بودند، حذف زبان از کنکور ورودی دانشگاه‌ها و گنجاندن این درس تنها در کنکور زبان که

1. Legatum Prosperity Index

2. Legatum Institute

3. Critical Period

بصورت مجزا از سایر گرایش‌ها برگزار می‌گردد، بود. این در حالی است که دانشجویان سایر رشته‌ها که از طریق کنکورهای ریاضی تجربی و یا علوم انسانی قبول می‌شوند، در مقاطع مختلف تحصیلی خود در دانشگاه نیاز به گذراندن دروس زبان عمومی و زبان تخصصی دارند. علاوه بر آن، در بسیاری از رشته‌های دانشگاهی، شامل رشته‌های گروه ریاضی (فنی - مهندسی، علوم پایه) و تجربی (رشته‌های پزشکی)، دانشجویان نیاز به مطالعه کتاب‌های درسی به زبان انگلیسی جهت گذراندن واحدهای تخصصی خود دارند که قطعاً در این مقاطع پایه ضعیف دانشجویان در زبان انگلیسی می‌تواند مشکلات آموزش و یادگیری این زبان را دو چندان کند، بخصوص اگر دانشجویان قصد ادامه تحصیل در مقاطع کارشناسی ارشد و دکترا را داشته باشند که قطعاً در این مقاطع نیاز به خواندن و یا چاپ مقالات به زبان انگلیسی در حوزه تخصصی خود دارند. که این معضل نیز قطعاً ریشه در سیستم آموزشی زبان انگلیسی در مدارس دارد.

۶. راهکارها

۱. جهت ارتقاء سطح علمی دانش‌آموزان یکی از راهکارهای مناسب این است که معلمان دانش‌آموزان کلاس خود را به گروه‌های ۵ نفره تقسیم کنند، بطوری که در هر گروه دو نفر دانش‌آموز با سطح علمی بالا و ۳ نفر دانش‌آموز با سطح علمی پایین‌تر عضو باشند. این گروه‌ها، چه در کلاس و چه در خارج از کلاس می‌توانند به فعالیت‌های مختلفی که معلم بر عهده آنها می‌گذارد بپردازند. بنابراین وجود دانش‌آموزان با سطح علمی بالاتر در هر یک از این گروه‌ها می‌تواند در حین انجام فعالیت‌های مختلف باعث ارتقا و رشد سطح علمی دانش‌آموزان ضعیف‌تر شود. در خصوص ارتقاء سطح علمی معلمان، می‌توان علاوه بر دوره‌های تربیت معلم، آزمون‌هایی را در حوزه زبان انگلیسی عمومی و تخصصی (مرتبط با آموزش زبان انگلیسی) که از سوی وزارت آموزش و پرورش طراحی و برگزار می‌شود، تدارک دید تا معلمان به طور مستمر سطح دانش زبان عمومی و تخصصی خود را بروزرسانی کرده و بدین صورت سطح علمی خود را بالا نگه دارند. همچنین می‌توان یک نمره حد نصاب در این آزمون‌ها در نظر گرفت بدین صورت که نمره‌های پایین‌تر از حد نصاب از یک سری امکانات و مزایای مربوطه محروم گردند.

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...

۲. جهت رفع مشکلات روانشناختی دانش آموزان، هر مدرسه می تواند مجهز به یک مرکز مشاوره دانش آموزی گردد که از طریق آن مسائل و مشکلات فردی و گروهی دانش آموزان مورد توجه قرار گیرد و در صورت امکان راهکارهای مناسب برای مقابله با این مشکلات به دانش آموزان ارائه گردد. همچنین جهت حل مشکل عدم انگیزه دانش آموزان برای یادگیری زبان انگلیسی، می توان کلاس های درسی را با فعالیت های جذاب آموزشی مانند بازی ها و سرگرمی های مختلف همراه کرد تا زبان آموزان با علاقه و انگیزه بیشتری به یادگیری زبان انگلیسی روی آورند.

۳. برای رفع مشکلات فرهنگی از جمله دیدگاه منفی خانواده های مذهبی نسبت به آموزش و یادگیری زبان انگلیسی می توان از طریق انجمن های اولیا و مربیان، جلسات توجیهی برگزار کرد که در آن در خصوص اهمیت آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در دنیای امروز بحث و تبادل نظر گردد. همچنین می توان با آموزش مهارت تحلیل انتقادی گفتمان^۱ به دانش آموزان و معلمان، آنها را جهت مقابله با ایدئولوژی های غربی و بخصوص مسئله غربزدگی مجهز کرد که در این خصوص می توان بخوبی از اعضای هیئت علمی گروه مترجمی زبان انگلیسی دانشگاه جهرم کمک گرفت و جلساتی را بصورت منظم در این خصوص برای معلمان و دانش آموزان و خانواده آنها برگزار کرد.

۴. جهت حل مشکلات اقتصادی دانش آموزان در مسیر یادگیری زبان انگلیسی، می توان در هر مدرسه صندوق های قرض الحسنه تأسیس کرد تا از این طریق معلمان و مسئولین مدرسه ابتدا دانش آموزان بی بضاعت و کم بضاعت را شناسایی کنند و سپس هزینه های مورد نیاز او را از محل این صندوق ها تا حدی مرتفع نمایند. همچنین می توان از خیرین شهرستان دعوت کرد تا در صورت امکان به دانش آموزان وام بلاعوض دهند.

۵. در خصوص مشکلات محیطی، یکی از این مشکلات محتوای کتب درسی و عدم هماهنگی آن با نیازهای روزمره زبان آموز و یا سطح دانش آموزان بود. جهت رفع این مشکل می بایست در وهله اول جلساتی از سوی وزارت آموزش و پرورش با حضور معلمان زبان انگلیسی که مستقیماً با تدریس این کتب در ارتباط هستند، برگزار گردد و سپس با نظرخواهی از معلمان و بررسی

مشکلات مربوطه به تدوین و طراحی محتوای کتب درسی زبان انگلیسی پردازند. این دقیقاً در راستای نقش معلمین در عصر پسامتد^۱ می‌باشد که در آن به معلمان نه بعنوان دریافت کننده مطالب دیکته شده بلکه بعنوان طراحان، ایده پردازان و فعالان در حوزه برنامه‌ریزی درسی و طراحی کتب درسی نگریده می‌شوند. در واقع تدوین کتب درسی بدون دخالت تجارب مفید معلمان و نظرات آنها، به منزله نوعی نسخه پیچیدن برای معلمین می‌باشد که نتایج مطلوبی نخواهد داشت.

۶. در خصوص تأمین تجهیزات و امکانات مورد نیاز برای آموزش و یادگیری زبان انگلیسی در کلاس‌های درس، در وهله اول این مسئولیت برعهده وزارت آموزش و پرورش می‌باشد. علاوه بر آن می‌توان از کمک‌های مردمی و خیرین و یا احداث صندوق‌های قرض الحسنه و عضوگیری از اقشار مختلف جامعه در این صندوق‌ها اعتبارات مورد نیاز را تأمین کرد. اعضای این صندوق‌ها می‌توانند معلمین و کارمندان مدرسه و همچنین خانواده‌های دانش‌آموزان و اقوام دور و نزدیک آنها باشند.

۷. مسئله کمبود زمان تدریس را نیز می‌توان با دخالت دادن مستقیم معلمین این درس و نظرخواهی از آنها در جلسات مختلف آموزش و پرورش شهرستان و یا در بعد کلان تر (وزارت آموزش و پرورش کل کشور) حل کرد. در واقع معلمین می‌بایست بر اساس اصول پسامتد به طور مستقیم در طراحی برنامه درسی زبان انگلیسی به طور موثر و سازنده‌ای مشارکت داشته باشند. لذا چنانچه اکثر معلمین زبان انگلیسی در کل کشور بر سر مسئله کمبود زمان متفق‌القول باشند، وزارت آموزش و پرورش می‌تواند با افزایش ساعات تدریس این درس، مسئله را مرتفع نماید تا دانش‌آموزان برای جبران کمبود زمان آموزشی به کلاس‌های آموزش زبان در موسسات خصوصی روی نیاورند.

۸. همانطور که در نمودار بسامد مشکلات محیطی مشاهده شد، مشکلات مربوط به سیستم آموزشی بالاترین سهم بسامد را دارا می‌باشد. از سوی دیگر، با توجه به نقش پوششی و بنیادین سیستم آموزشی، این ارگان بزرگترین سهم را در حل مشکلات نیز دارا می‌باشد. برای مثال

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ... همانطور که در پاسخ‌های معلمان بدرستی اشاره شد، زبان انگلیسی در مدارس باید بیشتر جنبه عملی داشته باشد و نه تئوری. یک راهکار برای حل این معضل، طراحی کتاب‌های درسی بر اساس فعالیت‌های عملی و مبتنی بر جدیدترین راهکارهای تدریس از جمله روش‌های تعاملی و فعالیت محور و پروژه محور می‌باشد. همچنین گنجاندن درس زبان انگلیسی در جهت انتخاب رشته دبیرستان در دوره دوم متوسطه می‌تواند یکی از راهکارها مناسب جهت اهمیت دادن بیشتر به این درس باشد.

علاوه بر آن سیستم آموزشی می‌تواند به جای معلم محور و یا نمره محور بودن با برنامه‌ریزی مناسب به دانش‌آموز محور^۱ و فعالیت محور^۲ تبدیل شود؛ به گونه‌ای که انجام کامل یک فعالیت^۳ به زبان انگلیسی، نشانگر تسلط دانش‌آموز به این زبان و مجوز ورود او به سطح بالاتر باشد. همچنین سیستم آموزشی می‌بایست کادر مدرسه را نسبت به اهمیت درس زبان انگلیسی و آموزش آن آگاه سازد تا بتوانند به طور موثرتری همگام با معلمان، آموزش این زبان را در کلاس‌ها به انجام برسانند. لذا با بالا بردن کیفیت آموزش زبان در مدارس به تدریج نیاز به شرکت و حضور در آموزشگاه‌های مختلف زبان در خارج از مدارس کم‌رنگ تر خواهد شد و در نتیجه، تبعیض و اختلاف سطح علمی دانش‌آموزان به واسطه حضور در این آموزشگاه‌ها به حداقل خواهد رسید.

۹. جهت رفع مشکل تدریس زبان انگلیسی به عنوان زبان خارجی که امکان ارتباط با انگلیسی زبان‌ها را در کشور به حداقل می‌رساند، می‌توان از نرم افزارهای جدید آموزشی که به راحتی از درگاه‌های مختلف همچون برنامه «بازار» و «google play store» قابل دانلود و نصب بر روی گوشی‌های دانش‌آموزان می‌باشد می‌توان از طریق forum‌هایی که در این نرم افزارها تعبیه شده، با افراد انگلیسی زبان ارتباط برقرار کرد. همچنین تشکیل گروه‌های مجازی در شبکه‌های اجتماعی همچون واتساپ، اینستاگرام و غیره با نظارت معلمان می‌تواند بعنوان گزینه بسیار خوبی جهت تقویت مهارت‌های گفتاری و یا نوشتاری دانش‌آموزان مد نظر قرار بگیرد. همچنین دانش‌آموزان می‌توانند با تولید محتوای انگلیسی از طریق ایجاد وبلاگ‌ها و صفحات شخصی در اینترنت و یا شبکه‌های اجتماعی به ارتقاء هرچه بیشتر سطح دانش زبان خود بپردازند. پخش فیلم‌ها و

1. Learner-Centered

2. Task-Based

3. Task

سخنرانی‌ها یا موسیقی‌های زبان اصلی در کلاس می‌تواند سهم بالایی در جبران خلاء موجود در آموزش انگلیسی به عنوان زبان خارجی ایفا کند.

۱۰. در خصوص راهکارهای مناسب برای معضل آموزش مجازی، ضمن اینکه محقق حاضر امیدوار است در سال‌های آینده با از بین رفتن کامل پاندمی کرونا، کلاس‌ها به صورت حضوری برگزار گردد، اما در صورت نیاز به آموزش مجازی، می‌توان با فعال کردن همزمان وب‌کم معلم و دانش‌آموزان در پلتفرم‌های قوی‌تر مانند گوگل میت و همچنین افزایش پهنای باند اینترنت جهت جلوگیری از قطع اینترنت در زمان پنخش تصاویر معلم و زبان‌آموزان تا حدی مشکل آموزش مجازی را حل کرد. همچنین استفاده از تصاویر و فیلم‌های آموزشی و سایر ابزار موجود در پلتفرم‌های مختلف آموزش مجازی می‌تواند بطور قابل ملاحظه‌ای تاثیرگذار باشد.

منابع

- خیرآبادی، ر.، و علوی مقدم س.ب. (۱۳۹۸). فرصت‌ها و چالش‌های فراوری آموزش زبان انگلیسی در نظام آموزش رسمی ایران. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*. ۷۰-۵۳، (۱)۹.
- راستی، ع. و نوحی جدسی، ن. (۱۴۰۰). بررسی میزان (عدم) هم‌پوشانی محتوایی کتب تازه تالیف زبان انگلیسی در مقطع متوسطه اول و دوم با اصول سیاست‌گذاری آموزش زبان‌های خارجی در ایران. *مطالعات برنامه درسی*، ۱۶(۶۱)، ۱۵۰-۱۲۹.
- شهریاری، ر.، تقی‌پورظهیر، ع.، شعبان نژادخاص، ر.، و صاحب الزمانی، م. (۱۴۰۱). شناسایی ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نظام آموزشی در مدارس غیردولتی با تأکید بر آموزش هزاره سوم. *فصلنامه علمی مطالعات مدیریت بر آموزش انتظامی*. ۶۰(۶۰)، ۱۴۷-۱۷۸.
- عباسی م.، احمدی، غ.، و لطفی، ا. (۱۳۸۸). مشکلات یاددهی و یادگیری درس زبان انگلیسی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر اصفهان از دیدگاه دبیران. *دانش و پژوهش در علوم تربیتی برنامه ریزی درسی*. ۲۲، ۱۴۱-۱۵۶.
- عسکری، م.، الهی‌منش، م.، و پریزاد، ر. (۱۳۹۸). مقایسه سیاست‌گذاری آموزشی ایران و ژاپن در مقطع ابتدایی. *مطالعات راهبردی سیاست‌گذاری عمومی*، ۳۰(۹)، ۱۱۳-۱۳۲.
- عطایی، م.، بابایی، ع.، و موسوی، م. (۱۳۹۳). ارزشیابی صلاحیت حرفه‌ای مدرسان زبان انگلیسی سطح بزرگسال در بخش خصوصی آموزش زبان ایران. *پژوهش‌های زبان‌شناختی در زبان‌های خارجی*. ۴(۴)، ۸۱-۱۰۴.

آسیب شناسی و مدل سازی مشکلات تدریس معلمان زبان انگلیسی مدارس ...
علوی مقدم، س. ب.، و افراسیابی، م. (۱۴۰۰). مقایسه میزان حضور مولفه های هویت ملی در کتاب های
قدیم و جدید زبان انگلیسی نظام آموزش و پرورش رسمی ایران. *مطالعات برنامه درسی*، ۱۶ (۶۰)،
۱۴۷-۱۷۴.

مقصودی، م. (۱۳۹۹). آسیب شناسی کیفی آموزش زبان انگلیسی در مدارس ایران. *مطالعات آموزش و
آموزشگاهی*، ۹ (۴)، ۲۱۵-۲۴۰.

نصرتی، ش.، خسروی، م.، و قادری، م. (۱۳۹۹). شناسایی دانش ضمنی معلمان زبان انگلیسی دوره دوم
متوسطه از روش های ارزشیابی عینی: یک مطالعه پدیدارنگاری. *مطالعات برنامه درسی*، ۵۶ (۱۵)،
۱۱۹-۱۴۰.

Abello-Contesse, C. (2006). *Age in L2 acquisition and teaching*. Bern, Switzerland: Peter Lang.

Carter, R. & Nunan, D. (2002). *Teaching English to speakers of other languages*. Cambridge university press.

Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory (3rd ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Davari, H., & Iranmehr, A. (2021). Culture as an Unsolved Problem in ELT Program in Post-Revolutionary Iran: A Comparative Survey of the Attitudes of Teachers at Schools and Language Institutes. *Iranian Journal of Comparative Education*, 4(1), 986-1009.

Griffiths, T. (2009). Social justice, equity, schools and the curriculum. *Curriculum perspectives*, 29(1), 76-82.

Johnstone, R. (2002). Addressing the age factor: some implications for language policy. Retrieved from *Council of Europe*: Retrieved: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/Johns_toneEN, 18 March, 2019.

Lenneberg, E. (1967). *Biological foundations of language*. New York: Wiley.

Rasti, A., & Nouhi, J. N. (2021). The Correspondence between Prospect and Vision Textbook Series in Terms of Content and Based on CLT Principles Delineated in the National Curriculum.

Scovel, T. (2000). *Critical perspectives on the official English movement*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Tabatabaei, O., & Pourakbari, A. A. (2012). An Investigation into the Problems of Teaching and Learning English in the Isfahan Province High Schools, Iran. *Journal of Language Teaching & Research*, 3(1).

Widdowson, H. (2017). The cultural and creative use of English as a Lingua Franca. *Lingua e Linguaggi*, 21(9), 275-281.

پیوست‌ها

پیوست الف: پرسشنامه مشکلات آموزش زبان انگلیسی در مدارس متوسطه

با سلام

آموزگار محترم، خواهشمند است پس از درج اطلاعات مورد نیاز، با دقت به پرسش‌های ذیل پاسخ دهید.

جنسیت: زن مرد

مدرک تحصیلی: -----

سابقه تدریس: -----

مدرسه‌ای که در آن تدریس میکنم، متوسطه اول دوم می‌باشد.

مدرسه‌ای که در آن تدریس میکنم، دخترانه پسرانه می‌باشد.

۱. مهمترین و اصلی‌ترین مشکل بر سر راه تدریس درس زبان انگلیسی در کلاس و مدرسه‌ای که شما در آن تدریس می‌کنید، چیست؟

۲. سایر مشکلاتی که بطور کلی چه در داخل مدرسه و چه در خارج از مدرسه، بعنوان عوامل بازدارنده در مسیر تدریس درس زبان انگلیسی با آنها مواجه هستید را نام برده و بطور مختصر توضیح دهید.

پیوست ب: سوالات مصاحبه نیمه ساختاریافته

۱. آیا بطور کلی از سیستم آموزشی و قوانین آن برای تدریس درس زبان انگلیسی رضایت دارید؟

۲. آیا از امکانات موجود در مدرسه و کلاس خود برای تدریس درس زبان انگلیسی راضی هستید؟

۳. آیا سطح کتاب با سطح دانش‌زمینه‌ای دانش‌آموزان در حوزه زبان انگلیسی همخوانی دارد؟

۴. بطور کلی مهمترین مشکلات و معضلات در مسیر تدریس شما برای درس زبان انگلیسی چه مواردی می‌باشد؟